

HOẠT ĐỘNG QUẢN LÝ RỦI RO TẠI VIETINBANK

Khánh Linh*

Rủi ro là vấn đề mà doanh nghiệp luôn phải đối mặt trong suốt quá trình hoạt động. Mục đích tồn tại của doanh nghiệp là tìm kiếm lợi nhuận nhưng trong kinh doanh lợi nhuận luôn đồng hành với rủi ro, khả năng sinh lợi càng cao thì nguy cơ rủi ro càng lớn. Với các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng, rủi ro càng phức tạp, đa dạng và khó xử lý hơn bởi vì ngân hàng đóng vai trò là trung gian tài chính trong nền kinh tế với hoạt động chính là đi vay để cho vay.

Trải qua hơn 20 năm xây dựng và phát triển, hiện nay, Ngân hàng thương mại cổ phần Công thương Việt Nam (VietinBank) là một trong những định chế tài chính hàng đầu tại Việt Nam, phát triển theo mô hình ngân hàng đa năng với mạng lưới hoạt động được phân bố rộng khắp cả nước. Với quy mô và những bài học kinh nghiệm có được, hoạt động quản trị rủi ro luôn được VietinBank đặc biệt chú trọng

RỦI RO TÍN DỤNG

Cho đến nay, tín dụng vẫn là

lĩnh vực kinh doanh chủ yếu và tạo ra phần lớn lợi nhuận cho các ngân hàng Việt Nam và cũng là lĩnh vực hàm chứa rủi ro nhiều nhất. Rủi ro tín dụng xuất phát từ các hoạt động tín dụng là khả năng xảy ra tổn thất khách hàng không thực hiện và thực hiện không đúng, không đủ nghĩa vụ của mình theo cam kết trong hợp đồng (cho vay, bảo lãnh, các hình thức cấp tín dụng khác) làm giảm hay mất giá trị của tài sản có.

Để giảm thiểu rủi ro, VietinBank đã ban hành chính sách quản lý rủi ro tín dụng và có điều chỉnh chính sách tín dụng từng thời kỳ như: đa dạng hóa danh mục đầu tư, thường xuyên cập nhật các quy định, quy trình cấp và quản lý tín dụng như quy định cho vay đối với các tổ chức kinh tế; quy định cho vay tiêu dùng, quy trình chấm điểm và xếp hạng tín dụng khách hàng, quy trình cho vay vốn lưu động, quy trình cho vay dự án đầu tư, quy trình kiểm tra giám sát khoản vay, quy trình quản lý và xử lý nợ có vấn đề, xét duyệt hạn mức tín dụng, quy định mức phán quyết tín

dụng theo cấp độ. Bên cạnh đó, VietinBank còn xây dựng hệ thống tính điểm xếp hạng riêng cho từng loại khách hàng như khách hàng là công ty, khách hàng là các định chế tài chính và khách hàng cá nhân; cơ cấu tổ chức bộ máy bao gồm các bộ phận độc lập: Ban hành cơ chế chính sách, Quản lý rủi ro, Quản hệ khách hàng, Quản lý nợ có vấn đề và Kiểm tra giám sát độc lập; thực hiện phân cấp quyết định tín dụng từ Hội đồng quản trị (HDQT) đến trưởng phòng giao dịch; cảnh báo rủi ro từ các ngành hàng, các khu vực kinh tế, các doanh nghiệp, tài sản bảo đảm...; cung cấp thông tin và tư vấn cho khách hàng để giảm thiểu rủi ro trong các giao dịch thương mại. Đặc biệt để đảm bảo tính độc lập, khách quan trong quyết định cấp

*NHNN

và quản lý tín dụng, bên cạnh các phòng tín dụng trực tiếp cho vay khách hàng, VietinBank đã xây dựng bộ máy quản lý rủi ro tín dụng từ Trụ sở chính đến mọi chi nhánh với chức năng, nhiệm vụ chủ yếu là thẩm định độc lập trước khi cấp tín dụng, phát hiện, phòng ngừa, cảnh báo sớm rủi ro tín dụng. VietinBank thực hiện việc chấm điểm xếp hạng chi nhánh để xác định mức ủy quyền phán quyết cho chi nhánh, thực hiện kiểm tra nghiệp vụ hàng năm và chú trọng đào tạo, nâng cao trình độ chuyên môn, đạo đức nghề nghiệp cho cán bộ.

VietinBank đã xây dựng chiến lược cho vay từ năm 2005, trong đó, nêu rõ đối tượng khách hàng mục tiêu, vị trí và lĩnh vực cần hướng tới. Khách hàng mục tiêu là các công ty lớn có tình hình tài chính lành mạnh và năng lực cao,

còn khách hàng tiềm năng là các doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEs) và cá nhân. Thị trường mục tiêu là các thành phố lớn, các khu vực kinh tế có tiềm năng, các khu vực đô thị và khu công nghiệp đang phát triển. Các lĩnh vực, ngành nghề mục tiêu VietinBank hướng tới bao gồm lĩnh vực công nghiệp, thương mại và dịch vụ.

Với các nghiệp vụ bảo lãnh tài chính, rủi ro tín dụng liên quan đến việc cấp bảo lãnh về cơ bản giống rủi ro cho vay khách hàng nhưng rủi ro thấp hơn so với hoạt động cho vay. Do đó, VietinBank đã phân loại bảo lãnh, thư tín dụng để cung cấp sản phẩm cho khách hàng và có các biện pháp giám sát việc thực hiện nghĩa vụ đã được thỏa thuận trong hợp đồng của khách hàng với đối tác. Đồng thời, việc phân cấp bảo lãnh, mở thư tín dụng cho khách

hàng được thực hiện trên cơ sở thẩm định chặt chẽ như khoản vay theo các quy định, quy trình nghiệp vụ.

Hiện tại, VietinBank đang triển khai 3 hệ thống tính điểm khác nhau dành cho khách hàng doanh nghiệp, khách hàng cá nhân và nhóm khách hàng định chế tài chính. Tuy nhiên, đây đều là các quá trình tính toán thủ công và còn nhiều đánh giá mang tính định tính của cán bộ quản lý khách hàng. Trong thời gian tới, VietinBank sẽ nghiên cứu lập quy trình nghiên cứu đánh giá khách hàng toàn diện, trong đó có việc xây dựng chính sách “Hiểu biết về khách hàng của bạn” (KYC), “Chống rửa tiền” (AML) để ngăn ngừa việc người vay sử dụng ngân hàng như là công cụ để thực hiện các giao dịch bất hợp pháp.

RỦI RO VỀ LÃI SUẤT

Một trong những rủi ro đặc thù của ngân hàng thương mại là rủi ro lãi suất. Đó là sự chênh lệch giữa lãi suất huy động đầu vào và lãi suất đầu ra do biến động của thị trường và chênh lệch giữa các kỳ hạn huy động và kỳ hạn đầu tư, cho vay ra thị trường. Khi lãi suất thị trường thay đổi, những nguồn thu chính từ danh mục cho vay và đầu tư chứng khoán cũng như chi phí trả lãi đối với tiền gửi và các nguồn vay của ngân hàng đều bị tác động. Những thay đổi của lãi suất thị trường có thể tác động tiêu cực tới lợi nhuận ngân hàng do làm tăng chi phí nguồn vốn, giảm thu nhập từ tài sản, hạ thấp giá trị vốn chủ sở hữu của ngân hàng. Vì vậy, sự biến động của lãi suất sẽ tác động đến toàn bộ bảng cân đối kế toán và báo cáo thu nhập của ngân hàng. Nếu

không có sự quan tâm thích đáng đến việc quản lý rủi ro lãi suất, không dự đoán được xu hướng biến động của lãi suất thì các ngân hàng có thể bị thiệt hại nặng nề từ loại rủi ro này, thậm chí rơi vào tình trạng thua lỗ dẫn đến phá sản. Để phòng tránh rủi ro lãi suất, trong thời gian qua, VietinBank đã chủ động áp dụng một số chính sách để giảm thiểu rủi ro như áp dụng chính sách lãi suất linh hoạt theo thị trường; tham gia vào các hợp đồng hoán đổi lãi suất với nhiều đối tác nước ngoài; áp dụng chính sách lãi suất thả nổi trong nhiều hợp đồng tín dụng ngắn hạn, trung và dài hạn nhằm giảm thiểu rủi ro lãi suất; chú trọng huy động vốn có thời hạn trên 1 năm.

RỦI RO VỀ NGOẠI HỐI

Rủi ro ngoại hối phát sinh khi có sự biến động về tỷ giá ngoại hối trên thị trường đối với các khoản mục tài sản Nợ và tài sản Có bằng ngoại tệ tại ngân hàng. Để quản trị rủi ro về ngoại hối, VietinBank thiết lập hệ thống chính sách quản lý tập trung trạng thái ngoại hối của toàn hệ thống, trong đó quy định hạn mức trạng thái ngoại tệ cho từng chi nhánh, hạn mức đối tác về Hội sở chính. Tại Hội sở chính, các trạng thái ngoại hối phát sinh của toàn hệ thống được kiểm soát và cân bằng kịp thời, đảm bảo cuối ngày trên bảng cân đối toàn hệ thống, trạng thái ngoại hối được duy trì ở mức hợp lý, an toàn và tuân thủ quy định của pháp luật. Để giảm thiểu và phòng tránh rủi ro về ngoại hối, ngoài các quy định về trạng thái, hạn mức, nghiệp vụ mua bán ngoại tệ giao ngay, hiện tại VietinBank còn áp dụng các nghiệp vụ phái sinh như kỳ hạn và hoán

đổi ngoại tệ.

RỦI RO VỀ THANH KHOẢN

Thanh khoản là một mấu chốt quan trọng trong công tác cân đối và điều hòa vốn - là yếu tố sống còn trong hoạt động kinh doanh của ngân hàng. Rủi ro thanh khoản là khả năng ngân hàng không thể đáp ứng các nhu cầu rút tiền thường xuyên hoặc đột xuất của người gửi cũng như đáp ứng các nghĩa vụ chi trả tài chính khác. Rủi ro thanh khoản bắt nguồn từ sự không phù hợp về quy mô và kỳ hạn giữa các tài sản nợ và tài sản có của ngân hàng tại thời điểm hiện tại hay trong tương lai. Mặt khác tâm lý số đông là một nguyên nhân quan trọng dẫn tới rủi ro thanh khoản. Việc rút tiền hàng loạt có thể xảy ra khi thị trường kinh tế Việt Nam và thế giới có những dấu hiệu bất ổn, làm ảnh hưởng không nhỏ đến vấn đề thanh khoản của ngân hàng và rủi ro thanh khoản là rất lớn và thiệt hại khó lường. Để đảm bảo tính thanh khoản, bên cạnh việc lập kế hoạch sử dụng và cân đối vốn hợp lý, VietinBank luôn tính toán và duy trì tỷ lệ hợp lý tài sản dưới dạng tiền mặt, tài sản tương đương tiền, tài khoản Nostro, các công cụ thị trường tiền tệ và các quỹ dự trữ đặc biệt tại Ngân hàng Nhà nước (NHNN).

QUẢN TRỊ RỦI RO PHÁP LÝ

Rủi ro luật pháp liên quan những sự cố hoặc sai sót trong quá trình hoạt động kinh doanh làm thiệt hại cho khách hàng và đối tác dẫn đến việc ngân hàng bị khởi kiện. Do tính chất quan vực kinh doanh tài chính tiền tệ nên hoạt động của VietinBank được quản lý chặt chẽ bằng các văn bản pháp luật và dưới luật của NHNN.

Những thay đổi, chỉnh sửa, bổ sung các văn bản pháp luật đều ảnh hưởng trực tiếp tới hoạt động của ngân hàng. Hiểu được rất rõ vấn đề này, VietinBank luôn chuẩn hóa các quy trình nghiệp vụ, nâng cấp cải tiến hệ thống công nghệ thông tin để nâng cao tính ổn định, an toàn và bảo mật. Khi trở thành công ty đại chúng niêm yết trên sàn giao dịch chứng khoán, Ngân hàng còn phải tuân thủ các quy định pháp luật về chứng khoán.

Rủi ro pháp lý của VietinBank chủ yếu do Phòng Pháp chế phụ trách, với chức năng chính là tư vấn và đào tạo về pháp lý cho các đơn vị kinh doanh và đảm bảo sự tuân thủ pháp luật và các quy định hiện hành của VietinBank. Đối với những trường hợp cụ thể, ví dụ bảo lãnh phát hành trái phiếu, bảo lãnh phát hành ra nước ngoài, cấp tín dụng cho các dự án lớn, VietinBank có thể thuê công ty luật bên ngoài tư vấn. Các chi nhánh cũng được phép thuê luật sư bên ngoài để giải quyết các vấn đề pháp lý của mình. Tuy nhiên, với các vấn đề pháp lý phức tạp hoặc do sai phạm của nhân viên cần được báo cáo lên Phòng Pháp chế tại Trụ sở chính để giải quyết. Đối với sản phẩm mới triển khai, Phòng Pháp chế sẽ xem xét các khía cạnh pháp lý để đảm bảo sự tuân thủ pháp luật và các quy định hiện hành

RỦI RO HỆ THỐNG CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

Hệ thống công nghệ thông tin đóng một vai trò quan trọng trong hoạt động của ngân hàng. Hệ thống công nghệ thông tin góp phần giúp ngân hàng hoạt động chuyên nghiệp, xử lý kịp thời các giao dịch, đảm bảo tính an toàn

và bảo mật trong công tác quản lý dữ liệu. Rủi ro liên quan đến hệ thống công nghệ thông tin là những rủi ro, thiệt hại do yếu tố kỹ thuật công nghệ, những sai sót trong quá trình vận hành hệ thống gây ra. Trong những năm qua VietinBank đã chú trọng đầu tư, không ngừng nâng cấp hệ thống và đưa ra các chính sách kiểm soát bảo mật, an ninh, an toàn hệ thống dành cho nhân viên nhằm giảm thiểu những rủi ro liên quan đến hệ thống công nghệ thông tin. Hiện nay, VietinBank đã khai trương và đưa vào sử dụng Trung tâm dữ liệu thông tin.

QUẢN TRỊ RỦI RO THANH KHOẢN VÀ BẢO TOÀN VỐN

Do Ban quản trị tài sản nợ, tài sản có (ALCO) chưa thành lập nên việc theo dõi và quản trị rủi ro thanh khoản hiện nay do Phòng Kế hoạch và Hỗ trợ ALCO phụ trách, với trách nhiệm chính là lập kế hoạch sử dụng và cân đối vốn, duy trì khả năng thanh khoản và lập các quỹ. Phòng Kế hoạch và Hỗ trợ ALCO báo cáo trực tiếp hàng tháng lên Ban điều hành và Hội đồng quản trị để cập nhật tình hình thanh khoản hiện tại của VietinBank và dự báo tình trạng thanh khoản cho tháng tiếp theo. VietinBank tuân thủ các quy định hiện hành của NHNN trong việc quản trị khả năng thanh khoản. Khối lượng lớn tiền mặt và các công cụ thị trường tiền tệ tạo cho VietinBank khả năng thanh khoản đáng kể.

Hiện nay, VietinBank đang theo dõi khả năng thanh khoản bằng việc tính toán các tỷ lệ thanh toán theo các hướng dẫn của NHNN và thường xuyên báo cáo với NHNN. Để đảm bảo chủ động trong thanh khoản và phòng tránh

các sự cố bất ngờ xảy ra, VietinBank tính toán và duy trì một tỷ lệ hợp lý tài sản dưới dạng tiền mặt, tài sản tương đương tiền, tài khoản Nostro, các công cụ thị trường tiền tệ và các quỹ dự trữ đặc biệt tại NHNN (chiếm khoảng 25% tổng tài sản).

VietinBank sẽ thành lập Ban Quản trị rủi ro và Hội đồng quản lý tài sản Nợ - Có (ALCO) để giám sát và quản lý toàn diện các loại rủi ro trong kinh doanh. Vietinbank đã xây dựng chiến lược quản trị rủi ro, trong đó, HĐQT có trách nhiệm xem xét và thông qua các chiến lược và chính sách quản trị rủi ro của VietinBank, trong khi Ban điều hành có trách nhiệm thực hiện và phát triển các chiến lược và chính sách đã được thông qua đó. Chức năng quản trị rủi ro của VietinBank hiện do Khối quản trị rủi ro (RMG) thực hiện. Khối này được tách riêng khỏi các giao dịch trực tiếp và thực hiện báo cáo trực tiếp lên Ban điều hành. Khối quản trị rủi ro bao gồm 6 phòng ban có trách nhiệm quản trị các loại rủi ro khác nhau, bao gồm rủi ro tín dụng, rủi ro thị trường, rủi ro thanh khoản và rủi ro tác nghiệp.

QUẢN TRỊ RỦI RO THỊ TRƯỜNG VÀ TÁC NGHIỆP

Rủi ro tác nghiệp là loại rủi ro liên quan đến công nghệ, cơ sở hạ tầng, quy trình nghiệp vụ, yếu tố con người v.v. trong quá trình hoạt động kinh doanh của ngân hàng. Rủi ro tác nghiệp liên quan những sự cố hoặc sai sót trong quá trình hoạt động kinh doanh làm thiệt hại cho khách hàng và đôi tác dẫn đến việc ngân hàng bị khởi kiện. Trước đây, VietinBank, cũng như các ngân hàng thương mại khác, quan tâm nhiều hơn

đến rủi ro tín dụng và ít chú ý đến rủi ro hoạt động và rủi ro thị trường. Nhưng trong thời gian gần đây hoạt động này đã được VietinBank dành nhiều quan tâm. Cụ thể, tháng 3/2006, VietinBank đã thành lập Phòng Quản lý rủi ro thị trường và tác nghiệp (MORM) để theo dõi các rủi ro trong hoạt động và rủi ro thị trường của VietinBank, với chức năng chính là phát triển các chính sách, thủ tục và hệ thống cảnh báo sớm đối với các rủi ro hoạt động và thị trường.

VietinBank đã đưa ra chiến lược quản trị rủi ro (được ghi nhận trong chiến lược kinh doanh tổng thể của VietinBank cho giai đoạn 2005 - 2010) và những quy định tạm thời về quản trị rủi ro tác nghiệp (Quyết định 220 được HĐQT ban hành tháng 5/2007) nhằm thực hiện các tiêu chuẩn quốc tế về quản trị rủi ro tác nghiệp. Ngoài ra, VietinBank đã có bộ máy kiểm tra kiểm soát nội bộ được thiết lập từ Trụ sở chính đến các chi nhánh trong toàn hệ thống. Bộ máy này chịu trách nhiệm thường xuyên kiểm tra, giám sát toàn diện các hoạt động của VietinBank nhằm phát hiện và ngăn chặn kịp thời các hành vi gian lận và sai sót, đưa ra các khuyến nghị hoàn thiện cơ chế, chính sách, quy trình nghiệp vụ đảm bảo hoạt động kinh doanh của VietinBank tuân thủ pháp luật, an toàn, hiệu quả. VietinBank đã thực hiện chuẩn hóa các quy trình nghiệp vụ chính theo tiêu chuẩn ISO 9001:2008. Bên cạnh đó, các quy trình trong quản lý bao gồm: tuyển dụng, đào tạo, đánh giá nội bộ, thiết kế và phát triển sản phẩm, quản lý tài sản khách hàng... đã được tiêu chuẩn hóa. ■